

МРНТИ: 10.01.45

УДК: 378

Ф.О. Жантлесов¹, Г.Б. Меирбекова²

¹№ 53 А.Д. Романов атындағы орта мектебі

²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

ҚҰҚЫҚТЫҚ ДАЙЫНДЫҚТЫ ЖЕТІЛДІРУДЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ МЕН МЕКТЕПТІҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ

Аңдатпа

Мақалада мектеп пен Жоғары оқу орындары арасындағы құқықтық білім беру саласындағы өзара байланысты ұйымдастыру мәселелері қарастырылады. Бірінші курс студенттерінің жоғары оқу орындарына түсу кезіндегі қиындықтары талданады, қолайсыз үрдістерді уақтылы түзету үшін бірыңғай білім беру кеңістігін құру қажеттілігі атап өтіледі. Мектептермен ынтымақтастықты күшейту және оқушыларды ЖОО-да құқықты оқуды жалғастыруға ынталандыру үшін құқықтық алаңда өткізілетін іс-шаралардың мүмкіндіктері көрсетілген.

Түйін сөздер: мектеп, жоғары оқу орны, өзара байланыс, құқықтық білім беру кеңістігі.

F. Zhantlesov¹, G.B.Meirbekova²

¹secondary school No. 53 named after A.D. Romanov

²Abai Kazakh National Pedagogical University

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE UNIVERSITY AND THE SCHOOL IN IMPROVING LEGAL TRAINING

Abstract

The article deals with the issues of the organization of the relationship between the school and the university in the field of legal education. The difficulties of first-year students in entering universities are analyzed, the need to create a unified educational space for timely correction of unfavorable trends is emphasized. The possibilities of events held on the legal platform to strengthen cooperation with schools and encourage students to continue legal education at the university are shown.

Keywords: School, university, interrelation, legal educational space.

Жантлесов Ф.О¹, Меирбекова Г.Б.²

¹средняя школа № 53 имени А.Д. Романова

²Казахский национальный педагогический университет имени Абая

ВЗАИМОСВЯЗЬ ВУЗА И ШКОЛЫ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ПРАВОВОЙ ПОДГОТОВКИ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы организации взаимосвязи между школой и вузом в сфере правового образования. Анализируются трудности первокурсников при поступлении в вузы, подчеркивается необходимость создания единого образовательного пространства для своевременной коррекции неблагоприятных тенденций. Показаны возможности мероприятий, проводимых на правовой площадке для усиления сотрудничества со школами и стимулирования учащихся к продолжению правового обучения в вузе.

Ключевые слова: школа, вуз, взаимосвязь, правовое образовательное пространство.

Кіріспе. Білім беру жүйесін жаңғырту жағдайында "мектеп – ЖОО" жүйесіндегі сабақтастық пен интеграцияны дамытуға көп көңіл бөлінеді. Болашақ студенттің жеке басын және оқу әлеуетін қалыптастыру орта мектепте басталады. Сондықтан жоғары және жалпы білім беру мекемелерінің өзара әрекеттесуі біртұтас білім беру кеңістігін құруға ықпал етеді және оның ішінде бірлескен құндылықтар жүйесін қалыптастырады. Бұл өзара дамуға серпін береді және субъективті қатынастардың қалыптасуын қамтамасыз етеді.

Мамандар мектеп пен ЖОО арасындағы алшақтықты бағалай отырып, талапкерлердің қазақстандық жоғары оқу орындарында білім алу үшін дайындығының мектептегі білімінің жалпы деңгейінің төмендеуі, логикалық ойлау қабілетсіздігі, абстрактілі ұғымдарды қабылдау, кітаптарды ойланып оқу, оқығанын сыни талдау сияқты көріністерін атап өтеді. Бұл, өз кезегінде, жоғары оқу орнына түскеннен кейін студенттердің көпшілігі дербес құқықтық жағынан білімімен қатар, ғылыми қызметті, оның ішінде кітапхана қорларындағы құқықтық әдебиеттермен жұмыс істей алмайтындығына әкеледі [1, 285 б.].

Бұл пікірді жағымсыз тенденцияларды уақтылы түзету үшін "мектеп – университет" бірыңғай білім беру кеңістігін құру қажеттілігін сезінетін университет оқытушылары қолдайды. Үздіксіз білім берудің негізгі тетігі ретінде сабақтастық мәселелерін талдай отырып, зерттеушілер бұл механизм отандық білім беруде тиімсіз қолданылады деген қорытындыға келеді. Қазақстандық білім беру деңгейлерінің дискреттілігі салдарынан мектепте және ЖОО-да оқытуды ұйымдастырудың бірыңғай қағидаттары жоқ, бұл оқу орындарының әрбір типіндегі білім беру қызметінің ерекшеліктеріне байланысты. Бұл өз кезегінде дайындықтың тиімділігіне теріс әсер етеді.

ЖОО-дағы студент боп қабылданған және олар тіпті жоғары ҰБТ балдары бар талапкерлер болсын ЖОО оқу процесінің ерекшеліктеріне дайын емес, ал оқытушылар оларды оқытудың жаңа шарттары мен ережелеріне бейімдеуге көп уақыт пен күш жұмсайды.

Негізгі бөлім (әдістеме, нәтижелер).

Қазақстан Республикасының Конституциясында «Мемлекет білім берудің жалпыға міндетті стандарттарын белгілейді. Кез келген оқу орнының қызметі осы стандарттарға сай келуі керек» – деп атап көрсетеді [2].

Бірінші курс студенттерінің университетте сәтті оқу үшін қажетті құзыреттіліктердің қалыптаспауынан басқа, құқықтық білім беру саласындағы оқытушылар студенттердің құқық негіздерін меңгеруінің бастапқы деңгейлері әр түрлі болатындығына жиі тап болады.

Бұл мәселені шешудің мүмкін әдістерінің бірі ретінде мамандар мектеп оқушыларының университет талаптарына жақсы бейімделуін қамтамасыз ету үшін университет пен мектептің жүйелі өзара әрекеттесуін ұйымдастыруды атап өтеді. Мұндай өзара әрекеттесудің негізгі факторлары келесі аспектілерді қамтиды:

- 1) өзара іс-қимыл тараптарының әрқайсысының белсенділігі;
- 2) бір-біріне оң өзара әсер ету;
- 3) өзара қарым-қатынастардың сенімділігі мен әділдігі [3, 28 б.].

Мұндай ынтымақтастық процесінде студенттер университетке түсу үшін қажетті білімді игеруге ғана емес, сонымен қатар кәсіби өзін-өзі анықтауға, өзін-өзі ұйымдастыру, өзін-өзі оқыту дағдыларын дамытуға мүмкіндік алады. Қазақстандық жетекші жоғары оқу орындары мектептермен ынтымақтастықты одан әрі интеграциялау және дамыту мақсатында мұғалімдер мен оқушылар үшін ақпараттық алаң бола отырып, мектептерге жан-жақты әдістемелік қолдау көрсетеді. Сонымен бірге, педагогикалық командаларға оқыту жүргізе отырып, сондай-ақ, кәсіби пікірталас алаңы мен сарапшылар қоғамдастығы бола отырып, желілік өзара іс-қимыл нұсқаларын ұсынады. Бірыңғай білім беру кеңістігі шеңберіндегі ынтымақтастық гуманитарлық құндылықтар мен білім берудегі жүйелі әрекет тәсілінің идеяларын бөлісетін білім беру ұйымдарының Қоғамдастығына өз түлектеріне білім беру нәтижелерінің жоғары деңгейін қамтамасыз етуге және оларды қазіргі заманғы университеттерге түсуге бағыттауға мүмкіндік береді.

Мысалы, ұлттық университетінің тәжірибесі көрсетіп отырғандай, ол үшін табысты өзара іс-қимылдың нәтижесі осы ЖОО-ға түсе алатын және табысты оқи алатын құзыретті талапкерлер, тиімді оқыту практикаларымен өзара алмасу мүмкіндіктері, білім беру саласында зерттеулер жүргізу және білім беру бастамаларын ілгерілету болып табылады. Нәтижелерге мектептер мен олардың оқушылары үшін ынтымақтастықты мектеп оқушыларының ЖОО іс-шараларына қатысу мүмкіндігін, олардың жеке білім беру траекторияларын құруды, ЖОО-да оқу бейінін саналы таңдауды, түлектерді оқыту сапасының көрсеткіштерін жақсартуды, сондай-ақ педагогтердің кәсіби дамуын жатқызуға болады [4].

Бұл жағдайдың құқықтық білімі бар аймақтық жоғары оқу орындарында, онда ол әлсіз ынталандыру оқушыларды зерттеу негіздеріне басқа дайындық, күрделене түседі. Статистикалық деректерге сәйкес, Қазақстан Республикасында соңғы бес жыл ішінде оқушылардың тек 11-12% – ы ҰБТ тапсыруда Адам, қоғам, құқықты таңдаған, ал физика бойынша емтихан тапсырған оқушылардың үлесі 46% - ды, математика бойынша-48% - ды құраған. Мектепте құқық негіздерін

үйренуді кеңінен насихаттау, гуманитарлық және техникалық салалардағы болашақ мамандарға сәтті кәсіби қызмет үшін құқықты меңгеру қажеттілігі туралы идеяны дәйекті түрде қалыптастыру қажет.

Төменде Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті Тарих және Құқық Институтының «Құқықтану» кафедрасының тәжірибесі келтірілген, оның оқытушылары «Құқықтану» саласындағы жоғарыда аталған мәселелерді шешу үшін университетте құрылған құқық-тық бірыңғай кеңістік шеңберінде өткізілетін іс-шаралар бағдарламасына мектеп оқушыларын қосу бойынша жүйелі жұмыстарды жүзеге асыруда. Оқушылар қатысатын іс-шаралар тізіміне мыналар кіреді: кәсіби бағдарланған, құқықтық, патриоттық және әлеуметтік тақырыптар бойынша эсселер жазу конкурсы және цифрлық әңгімелер конкурсы; конференциялар мен дөңгелек үстелдер; олимпиадалар. Аталған іс-шаралардың әрқайсысын қысқаша сипаттаймыз.

Эссе жазу конкурсын өткізудің мақсаты мектеп оқушыларын құқықтан жобалық жұмысқа тарту болып табылады. Бұл шығармашылық тәсіл арсеналын пайдалану мүмкіндіктерін көрсетуге және қатысушылардың шығармашылық әлеуетін ашуға мүмкіндік береді, сондай-ақ психологиялық және құқықтық кедергілерді азайтуға, оқушылардың тілдік, коммуникативтік және психологиялық мүмкіндіктерін, олардың шығармашылық әлеуетін іске асыруда маңызы зор. Бұл мектеп оқушыларын университеттің жалпы білім беру ортасын қосудың, оларды командада жұмыс істеуге, студенттер арасындағы бәсекеге қатысуға тартудың қызықты ойын формасы.

Сандық әңгімелер конкурсы оқушыларға құқықтан өнімді ауызекі сөйлеу дағдыларын жетілдіруге көмектеседі, сондай-ақ белгіленген мерзімде өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын дамытуға ықпал етеді, білім алушылардың жеке сипаттамалары мен жеке қабілеттерін ашады. Байқауға қатысушылар анимациялық фильм жасаудың цифрлық технологиялары арқылы өз тарихын айтып, достарымен бөліседі. Байқау тақырыптарының бірін талқылай отырып, оқушылар қоғамда болып жатқан процестерді сыни тұрғыдан түсінуге, қазіргі заманның өзекті мәселелері туралы ойлауға, оларға қатысты өз ұстанымдарын қалыптастыруға үйренеді. **Университет қазіргі қоғамда аса бір маңызды әрі іргелі мекеменің бірінен саналады. Заманауи мектептер жоғары оқу орын оқытушыларын бірлескен** семинар мен конференцияға шақырып, мектеп педагогтары мен жоғары оқу орын оқытушылары арасындағы сабақтастықтың белсенді болуына ат салысуда. Болашақ мамандықты дұрыс таңдау, сонымен бірге ғылыми-зерттеу жұмысын жандандыру үшін оқушылар мен жоо мамандарының ынтымақтастығы – тартымды әрі пайдалы екені даусыз. [5, 48 б.].

Қорыта келгенде, Мектеп пен Жоғары оқу орындары арасындағы сабақтастықты дамыту – нарықтық қатынастар орныға бастаған тәуелсіздігіміздегі білім мекемелерінің алдына оқушылар мен студенттерге берілетін білім мен тәрбие сапасын көтеру мен жақсарту міндеттер қойып отыр. Білім беру бағдарламаларының жаңаруын, оқу жүйелерінің жаңа форматқа көшуін сараптай келіп, оқушылардың кәсіптік бағдарын қалыптастыруда Жоғары Оқу орындары мен мектеп арасындағы сабақтастықты орнату бүгінгі күннің өзекті мәселесі екенін бәріміз білеміз. Біз осы кезге дейін Жоғары Оқу орны мен мектептің өзара әрекеттесуі негізінде педагогикалық, гуманитарлық мамандыққа бағыттау мәселесі әлі де болса жеткілікті дәрежеде зерттелмегенін және байланыс жоқ екенін аңғардық [6]. Сол себепті осы оқу жылының басында тұңғыш рет Алматы, Қызылорда обылысы аудандық оқу бөлімдері арқылы мектептермен Меморандумға отырып, жыл бойы байланыста болуды ұйғардық. Міне бүгінгі мақаламыз соның бір дәлелі. Біз мұндай шараларды басқа да мектептермен жалғастыратын боламыз. Бұндай игі шаралар болашақ мамандар даярлау үшін орта білім мекемелеріне де бізге, Жоғары Оқу орындарына да тиімді болатынын айтпаса да түсінікті

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 Толстова Ю. Н. Школа – вуз : разрыв увеличивается? / Ю. Н. Толстова // Социологические исследования. – 2005. – № 8. – С. 107–116.

2 Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995 30.08. - Алматы: Жеті Жарғы, 2021.-97 б.

3 Сабирова Р. Г. Взаимодействие школы и вуза в процессе подготовки учащихся к получению профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук / Р. Г. Сабирова. – Киров, 2004. – 157 с.

4 Взаимодействие школы и вуза. Национальный педагогический университет. – Алматы, 27 сентября 2019. – URL: <https://www.hse.ru/mirror/pubs/share/320098812> (дата обращения: 15.01.2022).

5 Аяпбергенов Б.Қ. Мектеп пен жоғары оқу орнының сабақтастығы // <http://old.kazatu.edu.kz/>

6 Жоғары оқу орындары мен мектеп арасындағы байланысты жетілдіру – бүгінгі күннің талабы // <https://dalanews.kz/bilim/60668->